

TAPANI KILPELÄINEN

Kaikki maailman työttömät, liittykää yhteen

Haastattelussa Michel Onfray

Nietzscheläinen hedonisti Michel Onfray käväisi lokakuussa Turussa. Luennollaan Åbo Akademin tiloissa ranskalaisfilosofi esitteli teesiään, jonka mukaan kaikki filosofia on omaelämäkerrallista. Hän kertoi, että opettaessaan filosofian historiaa perustamassaan kansanyliopistossa hän pyrkii luettamaan filosofisten tekstien rinnalla filosofien elämäkertoja, jotta ajattelun yhteydet ajattelijan henkilöön tulisivat selviksi. Ajatusta ilman ajattelijaa ei ole sen enempiä kuin on tekstiä ilman kontekstia, hän summasi.

Ennen kaikkea Onfray kuitenkin esitteli näkemystään filosofian historiasta: hänen mukaansa filosofia jakautuu idealistiseen ja materialistiseen perinteeseen. Idealistista juonetta edustavat muun muassa platonismi, kantilaisuus ja liberalismi, kun materialismia puolestaan olennoivat vaikkapa epikurolaisuus, ranskalainen materialismi ja sosialismi. Koska kunnan tarinaan tarvitaan konna, Onfray esitti, että idealistit ovat aina pyrkineet vinouttamaan materialistien väitteet tavalla tai toisella. Kohtuuta opettanut hedonisti Epikuros leimattiin antiikissa irstailijaksi, ja jumalauskoinen Voltaire vääristeli ateisti Meslier'n kaltaiseksi teistiksi.

Nykypäivän suurimmaksi huijaukseksi paljastui kuitenkin liberalismi, jonka 'näkyvätön käsi' on Onfrayn mukaan pelkkä Jumalan käden idealistinen muunnelma. Liberalismi on vaarallinen utopia koska sillä on poliittista valtaa, vaikka se on pohjimmiltaan pelkkää spiritualismia. Sitä paitsi liberalismi ei toimi; jos toimisi, Benthamilla ei olisi ollut tarvetta kehittää *panoptikon*-vankilaansa. Onfray julistautui jyrkäksi antiliberaaliksi ja kertoi tukevasa sellaisia anarkistisia pyrintöjä, jotka saavat tarmonsäksälaavilaisen hegeliläisen perinteen sijasta ranskalais-latinalaisesta ranskalaisesta perinteestä, jossa käytäntö on aina nostettu teoreettisen pyrittelyn edelle. Onfrayn poliittiset linjaukset antoivat pohjavireen myös hänen *niin & näin* -lehdelle antamalleen aikalaisanalyttiselle haastattelulle.

Lähes kaikkialla maailmassa vallitsee nyt talouskriisi. Ihmiset ovat kaduilla osoittamassa mieltään New Yorkissa, Lontoossa, Barcelonassa ja niin edelleen. Mitä mielestänne on tapahtunut? Mitä maailmantaloudessa tapahtuu?

Meneillään on yksi kapitalismin kriiseistä, mutta kapitalismi ei ole kuollut. Kapitalismi on mielestäni eräänlainen saastainen peto, joka on muuttumassa. Kapitalismi luo nahkansa. Muutos tulee tuottamaan suurta tuskaa, suurta kärsimystä, suurta köyhyyttä sekä omaisuuksien ja varallisuuden romahtamista, mutta se tapahtuu uusien omaisuuksien ja uuden varallisuuden hyväksi. Kapitalismi siis muuttuu, mutta se ei muutu vallankumouksellisesti. Hiljattain Alain Badiou iloitsi siitä, mitä tapahtuu, mutta minusta hän erehtyy tässä asiassa kuten muissakin asioissa, sillä tämä ei merkitse kapitalismin loppua. Meneillään on muutos, ja tilanne kertoo kapitalismin muuttumisesta, kapitalismin menettelytapojen muuttumisesta. Vaikuttamassa on kapitalismin logiikkaan kuuluva kurjistuminen. Tulemme näkemään yhä enemmän köyhiä valtioita ja yhä vähemmän rikkaita valtioita, ja rikkaat maat ovat oleva yhä rikkaampia ja köyhät maat yhä köyhempiä. Minusta ilmiöön voi vastata vain anarkististen ja libertaaristen mikrovastarintojen avulla. Minusta tänä päivänä tulisi luoda konkreettisia vaihtoehtoja, perustaa esimerkiksi pankki. Luulen, että kansan tulisi perustaa oma pankkinsa, ottaa rahansa pois nykyisistä pankeista ja keksiä keinoja, joiden avulla voidaan sanoa, ettei liberalismi enää saa kulkea meidän kauttamme. Kriisi voi jatkua, mutta me aiomme myydä ja tuottaa toisin, ja aiomme välttää välikäsiä, hankkia maksun toisella tavalla. Mielestäni liberalismien muodonmuutokselle tulisi mahdollisimman pian keksiä libertaarinen vastarinta.

Ajatteletteko siis, että kaduilla mieltään osoittavat ihmiset voivat vaikuttaa asioihin?

Ongelma on siinä, että kaduille menneet ihmiset ovat enimmäkseen negatiivisia.

He ovat jotakin vastaan...

He ovat jotakin vastaan, mutta he eivät ole minkään puolesta. Esimerkiksi Espanjan *indignadot* ovat tärkeitä. He ovat nuoria, he eivät ole sentimentaalisia, he ovat tätä ja tuota vastaan... ja kaikki sellainen on hyvin sympaattista, mutta he eivät ole minkään puolesta. He eivät tahdo ottaa valtaa, he eivät tahdo äänestää, he eivät tahdo keksiä uusia demokratian muotoja. Ei voida toimia imperatiivisen mandaatin pohjalta, ei voida sanoa, että teillä on valta, mutta se otetaan teiltä pois, jos edus-

tatte meitä huonosti. Ei kekseliäisyyttä, ei positiivisuutta. Pierre-Joseph Proudhon kiinnostaa minua, koska hän puhui positiivisesta anarkiasta. Mielestäni nykyinen vasemmisto on kaunainen. Kaunainen vasemmisto vastustaa monia asioita. Se vastustaa kurjuutta, köyhyyttä, prekarisaatiota ja työttömyyttä, mutta minkä puolesta se on? Se on monia asioita vastaan, mutta ei minkään puolesta. Minusta sellainen on sääli, sillä vuosisadan ajan on ollut ihmisiä, jotka ovat puolesta, on ollut poliittisen positiivisuuden teoreetikoita, jotka eivät ole riippuvaisia marxismista tai utopistisesta sosialismista. On olemassa konkreettinen, anarkistinen ja libertaarinen sosialismi, joka pystyy tänä päivänä sanomaan La Boétien periaatteen mukaisesti: ”ottakaamme valta pois ihmisiltä, joilla on valtaa vain siksi, että se on annettu heille”. Jos pankkiireilla ei enää olisi heille annettua valtaa, heillä ei enää olisi valtaa. Jos kiinteistökeinottelijoilla ei enää olisi heille annettua valtaa, heillä ei enää olisi valtaa. La Boétien teesi kuuluu juuri niin: ”Olkaa päättäväisesti enää palvelematta, ja niin olette vapaita”. Luulen, etteivät ihmiset ole vielä valmiita lakkaamaan palvelemasta,

Valokuva: Antti Salmi

he palvelevat yhä. Ja sekin on edelleen yksi tapa palvella, että mennään kadulle jotakin vastaan mutta ei minkään puolesta. Luulen, ettei moinen herätä levottomuutta pääomassa, porvaristossa, pankkiireissa, rahapiireissä, finanssiväessä tai liberaaleissa ministereissä. He tietävät hyvin, ettei heillä ole mitään pelättävää kadulta. Mitä katu voisi tehdä? Kenen puolesta se voisi olla? Nämä ihmiset eivät kiinnosta liberaaleja sosialisteja eivätkä liberaaleja oikeistolaisia. Näiden ihmisten tulisi organisoiua toisella tavalla. Ja juuri organisaatio puuttuu.

Millainen tulevaisuudesta, esimerkiksi Euroopan poliittisesta tulevaisuudesta, mielestänne muotoutuu?

Pelkään ikävä kyllä, että asiat kulkevat edellä mainitsemaani suuntaan eli kapitalismi muuttuu vielä liberalisemmaksi. Siinä tapauksessa kurjuus lisääntyy. En ole Alain Badioun kaltainen autuas optimisti. Badiou julistaa, että vallankumouksen ensimmäiset merkit ovat näkyvissä, että kapitalismi romahtaa. En usko, sillä kapitalismi tulee päinvastoin vakiinnuttamaan valtansa ja hallitsevan asemansa. En tiedä, millaisen muodon kriisit saavat – voidaan kuvitella jopa sotia, etnisiä konflikteja

tai sisällissotia – mutta kapitalismi selviytyy niistä. Valitettavasti.

Puhuitte tänä aamuna hedonismista. Köyhyys lisääntyy, ja asunnottoman ja ruuattoman voi olla hemmetin vaikea ajatella elämän hedonistisia mahdollisuuksia.

Ei suinkaan, silloin hedonismi ymmärretään väärin. Hedonismia ei ymmärretä, jos ajatellaan, että se tarkoittaa notkuvia ruokapöytiä, huippuviinejä ja ylellisyyttä. Mielestäni esimerkiksi prekaarit voisivat vallan hyvin yhdistyä hedonistisesti. Miksi Ranskan työttömät eivät koskaan näy missään? Koska he nostavat työttömyyskorvauksensa ja siinä kaikki. Ei ole olemassa työttömien ammattiyhdistystä, ei ole olemassa työttömien yhdistyksiä. Ranskassa on miljoonittain työttömiä, mutta heillä ei ole yhtä ainutta organisaatiota, heillä ei ole yhtä ainutta hahmoa, joka samastettaisiin työttömiin. Voidaan vallan hyvin kuvitella, että työttömät organisoituisivat ja perustaisivat verkkosivuja, jotka tarjoaisivat työtä siellä, missä sitä on. Ranskassa ei esimerkiksi ole yhtään nimeä, joka samastetaan työttömiin. On kommunistipuolue, on sosialistipuolue, on ammattiliittojen keskusliitto, mutta Ranskan työttömällä ei ole nimeä, ei symbolisia hahmoja. Hedonismi tarkoittaisi sitä, että ihmiset ilmoittaisivat ottavansa kohtalonsa omiin käsiinsä. He ilmoittaisivat, että hoidamme omat asiat, emme enää luota työvoimaviranomaisiin, emme enää luota näihin ihmisiin tai hallitukseen ja niin edelleen. Luotamme omaan itseemme. Perustetaan ja organisoidaan verkkosivu, luodaan työnjako ja lopulta siirrytään laittomuuteen. Jos on kahdestaan, saa tarkastajat kimppuunsa, mutta jos on kolme miljoonaa, mitä tapahtuu? Täytyy luoda voimia. Voimat luodaan liittymällä muihin mutualistisesti. Ja kun työttömät saavat aikaan mutualistisen yhteenliittymän, he voivat luoda hedonismia.

Eikö ongelma silloin piile siinä, että on monia ihmisiä, jotka ovat työttömiä tai köyhiä mutta eivät tahdo sanoa olevansa työttömiä tai köyhiä? Työttömyys tai köyhyys ei tarjoa heidän ihanteidensa mukaista samastuskohdetta.

Minusta tuo ongelma liittyy hyvinvointivaltioon, joka maksaa siitä, että ihmiset luopuvat arvokkuudestaan. Työttömällä ei ole enää yksityisyyttä, työttömällä ole enää työnteon tuomaa sosiaalista identiteettiä, työtön ei kuulu enää niihin, jotka heräävät aamulla töihin tai kouluun. Hän jää nukkumaan, katsoo televisiota koko päivän, tylsistyy katsoessaan typeryyksiä olutta juoden, mutta kunhan hän hyväksyy saamansa työttömyyskorvauksen, niin mikäpä siinä. Mutta ihmiset tarvitsevat tuloja sosiaaliturvan rinnalle, ja niin he alkavat tehdä pieniä pimeitä töitä, joista saa hieman rahaa. Minusta arvokkuudesta eräessä mielessä luovutaan käyttämällä tekosynä sitä, että saadaan työttömyyskorvausta, jota valtio myöntää ihmisille sanoen ”luopukaa arvokkuudestanne ja saatte sen verran, että tulette joten kuten toimeen, ja jos teillä on terveydellisiä ongelmia, teidät

hoidetaan sairaalassa”. Ihmiset hyväksyvät tämän eikä heidän tee mieli vallankumousta.

Mitä sitten ajattelette inhimillisestä arvokkuudesta nykymaailmassa? Sitä lienee olemassa jossakin, mutta missä?

Yhteen aikaan arvot olivat selkeitä ja selvästi tunnistettavia, mutta enää sillä ei ole merkitystä. Nykyään Ranskalla on karkea, valehteleva, aggressiivinen ja vulgaari presidentti, joka sanoo yhtä ja tekee päinvastaista, eikä mitään arvoja tai arvokkuutta enää ole. Tasavallan presidentti voi sanoa ”painu helvettiin, senkin ääliö” ja jatkaa presidenttinä. Hän voi sanoa kaikkea mahdollista, arvokkuutta ei enää ole. Mikä velvoittaisi olemaan arvokas? Kaikki ovat luopuneet arvokkuudesta. Ollaan kuin eläintarhassa, ihmiset ovat eräässä mielessä kuin häkeissä, ja jos jollakulla on jaettava tarkoitettu lihanpala, kaikki hyökkäävät sen kimppuun ja yrittävät pureskella sitä parhaansa mukaan. Vaikka sen sijaan voitaisiin sanoa, että organisoidutaan, järjestäydytään, jotta jokainen saa tarpeensa mukaan.

Organisoituminen on siis mielestänne tärkein keino saada inhimillinen arvokkuus takaisin?

Ehdottomasti. Kaikki liittyy organisoitumiseen. Kapitalismi on niin voimakas siksi, että se on organisoitunut, ja kapitalismin uhrit ovat joutuneet niin pahasti uhreiksi siksi, että he eivät ole organisoituneet. Se, että kieltäydymme organisoitumasta, merkitsee sitä, että jätämme tien vapaaksi kapitalismille ja liberalismille ja pankkiireille ja finanssiväelle, sillä he ovat organisoituneet. Kun ne, jotka päättävät planeetan asioista, kokoontuvat Davosiin Sveitsiin, heitä suojellaan helikoptereilla ja erikoisjoukoilla. Paikalla ovat kaikki finanssi-ihmiset, pankkiirit ja suuryritysten johtajat. He ovat aina siellä, koska he ovat organisoituneet. *He* ovat organisoituneet. He riistävät planeetan ihmisiä, mutta planeetan ihmiset eivät pidä yhtä. Päättäjiä vastassa on mielenosoittajia, jotka viskelevät katukiviä, rikkovat näyteikkunoita ja sytyttävät autoja palamaan, mutta se on päättäjille täysin yhdentekevää, sillä vahingot ja poltetut liikkeet jäävät valtion maksettaviksi. Tämä osoittaa, että ne, joilla on kaikkein eniten valtaa, organisoituvat, ja että niillä, jotka vastustavat tällaisia huippukokouksia, ei ole tarjottavanaan mitään muuta kuin väkivaltaa ja kieltäytymistä. Ei tahdota tätä, poltetaan autoja, ei olla samaa mieltä. Minua kiinnostaa, mitä ehdotetaan tilalle. Minua kiinnostaa se, mitä tahdotaan, mitä tehdään, millaista yhteiskuntamallia tarjotaan, millaista organisoitumistapaa ehdotetaan. Internetin ansiosta organisoituminen on nykyään helppoa, voidaan järjestää mielenosoituksia, luoda verkkosivuja, joiden avulla ihmiset voivat kohdata toisiaan, voidaan saada eräänlaista mainosta. Jos järjestätte istumamielenosoituksen Champs-Élysées’illa ja teitä on kaksisataa, saatte lehdistön kaiken huomion ja pääsette iltauutisiin. Voitte myös sanoa, että työttömien pitäisi organisoitua ja niin edelleen. Niin kauan kuin he eivät järjestäydy, kurjuus jatkuu.